

er voorlopig zijn intrek, zodat gezegd kan worden dat de eerste plannen voor de wederopbouw daar op de tekenplank kwamen. Geleidelijk aan normaliseerde de toestand zich, in 1942 bereikte het totale uitleencijfer zelfs een recordhoogte; vanzelfsprekend was het aandeel dat de centrale bibliotheek, gelegen in een totaal verwoeste en ontvolkte binnenstad, hierin had, bescheiden. De zakelijke problemen waarmee Kossmann te worstelen had liggen voor de hand. Daarbij kwam dat enkele Duitsgezinde leden van zijn personeel het hem zo nu en dan bijzonder lastig maakten. Toen de vrede kwam, had het gemeentebestuur niet in de eerste plaats aandacht voor een culturele dienst die de oorlog zonder veel schade doorgekomen was. Pas na verloop van jaren kon een begin gemaakt worden met een uitbreiding van het net van filiaalbibliotheken en met de zo nodige verbetering van de bestaande vestigingen, en aanvankelijk werd er veel gevegd van het improvisatietalent waarover Kossmann in ruime mate beschikte. Toen hij op 31 maart 1958 zijn ambt neerlegde, had hij redenen tot getemperde tevredenheid: het voortdurend stijgende aantal uitleningen toonde aan dat de gemeentelijke bibliotheken in een duidelijke behoefte voorzagen en voor de voorzieningen in nieuwe stadswijken stonden een aantal plannen op stapel. Maar in één opzicht was hij teleurgesteld: het hoofdgebouw, dat behalve de wetenschappelijke kern van het bezit ook het voorzieningsapparaat voor het gehele netwerk moest herbergen, was veel te klein geworden. De grond voor een flinke uitbreiding aan de achterzijde was gereserveerd, een ontwerp lag reeds lang gereed, maar van een verwezenlijking was nog geen sprake. Pas enkele jaren geleden heeft de Gemeenteraad een principiële uitspraak ten gunste van de uitbreiding gedaan; het is te hopen dat nu binnen afzienbare tijd de daad bij het woord gevoegd wordt.

Als in dit relaas over Kossmann's ambtsperiode de mineurtonen wat sterk klinken, moet dit niet verkeerd begrepen worden. Ik heb slechts duidelijk willen maken dat hij, evenals vele andere hoofden van dienst in de desbetreffende periode, te kampen had met moeilijkheden die voortvloeiden uit de tijdsomstandigheden. Hij heeft nooit bij de pakken neergezeten en, als de verwezenlijking van grote projecten onmogelijk bleek, wist hij zijn tijd altijd nuttig te besteden voor de vervulling van meer bescheiden wensen. Zo legde hij in de oorlogsjaren de grondslag voor een uitstekende muziekbibliotheek in het centrale gebouw.